

MARLENA PIENIAŻEK

Aplikacje mobilne jako środek dydaktyczny z perspektywy pedagogiki medialnej

Mobile applications as a means of didactic from the perspective of media education

Magister, Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Pedagogiczny, Katedra Pedagogiki Medialnej, Polska

Streszczenie

Dynamicznie rozwijająca się przestrzeń medialna oddziałuje nie tylko na naszą prywatną sferę życia codziennego, ale przekształca również niemal wszystkie sfery funkcjonowania współczesnego człowieka. Media wykorzystywane w procesie dydaktycznym stają się codziennością, środowiskiem wychowawczym i edukacyjnym, w którym funkcjonuje zarówno uczeń, jak i nauczyciel. Jednym ze środków dydaktycznych coraz częściej używanych na lekcjach są aplikacje mobilne zainstalowane na smartfonie, komputerze lub tablecie. Z jednej strony uatrakcyjniają zajęcia, z drugiej wymagają od nauczyciela kompetencji i pewnej biegłości w poruszaniu się w cyberprzestrzeni. Aplikacje mobilne mogą stać się doskonałym narzędziem nie tylko przekazywania wiedzy, ale i kształtowania wartości i postaw. Oczywiście wykorzystanie mediów w edukacji ma swoje mocne i słabe strony. Aby je zrównoważyć, potrzeba edukacji medialnej, która staje się niezbędną we współczesnej zmediatyzowanej szkole.

Słowa kluczowe: media, aplikacje mobilne, edukacja medialna, szkoła, środki dydaktyczne.

Abstract

Dynamically developing space of media interacts not only our private sphere of everyday life, but also converts almost all spheres of functioning of modern man. Media used in the didactic process become commonplace, environment upbringing and education, which functions both as a student and teacher. One of the means of didactic more and more frequently used in class mobile applications are installed on the smartphone, computer or tablet. On the one hand, more attractive classes on the other require a teacher's competence and skill to navigate in cyberspace. Mobile applications can be a perfect tool not only to transfer knowledge, but also of shaping values and attitudes. Of course, the use of media in education has its strengths and weaknesses, to get them to balance the need for media education, which is becoming indispensable in modern mediatization school.

Key words: media, mobile applications, media education, school, teaching aids.

Wstęp

Urządzenia mobilne otaczają nas, są one częścią naszego życia. Organizujemy dzięki nim kalendarz zajęć, sprawdzamy godzinę, komunikujemy się z rodziną i znajomymi, wprowadzamy notatki, robimy zdjęcia, odpowiadamy na maile. Nauczyciele muszą mieć świadomość tego, że wszystkie te urządzenia są w istocie potężnymi i wielofunkcyjnymi narzędziami, za pomocą których można uczyć się szybciej, efektywniej, a co więcej, dostarczać uczniowi pakiet wiadomości w każdym miejscu, w którym uczeń aktualnie przebywa. Dzięki mobilnym technologiom znikają bariery ograniczające nieraz edukację: miejsca, czasu, a nawet dostępności. Potencjał edukacyjny urządzeń mobilnych jest ogromny [Bartosiewicz 2015: 290–291]. Znani badacze mediów (M McLuhan, N. Postman) zwracają uwagę na związek kultury i narzędzi, jakimi posługuje się człowiek. Cechy narzędzi i rodzaj ich użytkowania wywierają wpływ na sposób działania i myślenia ludzi, doprowadzając do zmian kultury. Współcześnie żyjemy w kulturze zdominowanej przez narzędzia telekomunikacyjne, znacząco zmieniające ludzkie zachowania, nawyki, systemy wartości, wreszcie sposób myślenia i uczenia się [Skibińska 2015: 50]. Młodzi ludzie w przeważającej mierze wykorzystują media techniczne, podtrzymując kontakty zapośredniczone. Szeroko rozumiane media stały się współczesnym społeczeństwem człowieka: wirtualność staje się jego rzeczywistością [Wasylewicz 2012: 121]. Wirtualność zatem staje się częścią również szkolnej rzeczywistości.

Przestrzeń szkolna – przestrzeń medialna

Internet jest najpotężniejszym, najnowocześniejszym i najczęściej stosowanym medium informacyjnym i edukacyjnym środowiska, w jakim przyszło żyć i funkcjonować współczesnym ludziom. To środek służący do swobodnej komunikacji. Pokonał barierę czasu i przestrzeni, doprowadził tym samym do radykalnych zmian w życiu jednostki, rodziny, społeczeństwa i całego świata. Stał się najbardziej kontrowersyjnym medium, przybierającym różne oblicza, które ciągle ewoluują. Ma zagorzałych zwolenników, którzy w integracji nauki z techniką dostrzegają wyłącznie korzyści, jak również nieprzejednanych przeciwników, wskazujących na zagrożenia wynikające z przełamania bariery w dostępie do informacji niepożądaney [Kandzia 2012: 312].

Najtrudniejsze w budowaniu systemów edukacyjnych jest to, że często nie zdajemy sobie sprawy z tego, jak bardzo zmienia się świat, a jeśli już coś podejrzewamy, to nie potrafimy sobie wyobrazić kierunku, w jakim te zmiany dążą. Liczba dostępnych informacji podwaja się co roku, wiele z nich bardzo szybko przestaje być aktualnych. To, czego studenci uczą się na pierwszym roku, może się okazać nieprzydatne już na ostatnim. Świadomość nieustannej i nieprzewidywalnej zmiany powinna determinować nasze myślenie o świecie i edukacji. Zastosowanie tabletek i smartfonów w celach naukowych i dydaktycznych to

widoczny trend w wielu szkołach, które korzystają z urządzeń mobilnych [Bartosiewicz 2015: 301]. Media znalazły swoje miejsce wśród licznych środków dydaktycznych jako pomoc wspierająca i wzbogacająca proces nauczania-uczenia się.

Ze względu na możliwości, jakie oferują nam media i multimedia, zaobserwować można wyraźne zainteresowanie wśród nauczycieli wykorzystaniem nowych rozwiązań wspierających ich pracę. Media bowiem otwierają drogę do nowych form edukacji. Dostosowane do możliwości poznawczych i zainteresowań ucznia, z powodzeniem mogą być stosowane na wszelkich poziomach i kierunkach kształcenia. Nie może ich zabraknąć w uczeniu się dzieci i młodzieży, ich samokształceniu, a także kształceniu i doskonaleniu kwalifikacji nauczycieli i wszystkich tych, którzy stosują media nie tylko w edukacji, ale i w pracy zawodowej, kulturze, wypoczynku, a także innych strefach działania i funkcjonowania człowieka [Nowicka 2015: 476].

Potrzeba wykorzystania urządzeń mobilnych w edukacji nie powinna budzić wątpliwości. Lekcja z tabletem nie musi odbywać się w czterech ścianach klasy i ograniczać się wyłącznie do konkretnych aplikacji. Dostęp do zasobów edukacyjnych z całego świata daje nieograniczone wręcz możliwości ich wykorzystania. Dodatkowo należy wykorzystać funkcje, które należą już do oczywistych możliwości nie tylko tabletów, ale także smartfonów, np. robienie zdjęć czy filmów. Każdą z sytuacji edukacyjnych możemy utrwalić, prosząc uczniów o rejestrację przebiegu np. przeprowadzenia doświadczenia [Bartosiewicz 2015: 302]. Aktywność poznawcza człowieka polega na tym, że zdobywa on, przechowuje, interpretuje, tworzy i przekazuje informacje, nadając im pewną wartość, sens i znaczenie. Efektywność uczenia się zależy od informacji uzyskanych ze świata zewnętrznego, ale także od informacji wewnętrznych, tzw. struktur poznawczych, czyli wiedzy zdobytej w toku wcześniejszego doświadczenia. [Kamińska 2015: 154–155].

Młodych ludzi często pokazuje się jako świadomych użytkowników efektywnie wykorzystujących nowe media dla zaspokajania własnych potrzeb, realizacji wyznaczonych celów oraz powodzenia w życiu szkolnym i zawodowym. To pokolenie, które urodziło się i wychowało w świecie wszechobecnych mediów, uważa je za naturalny składnik otoczenia, intuicyjnie obsługuje je dla swoich celów. To pokolenie, które nie pamięta czasów, gdy nie było internetu, dlatego być może wirtualny świat nie jest alternatywą rzeczywistości, lecz jej naturalną częścią, a ekrany urządzeń telekomunikacyjnych nie opowiadają o świecie zewnętrznym, lecz umożliwiają zanurzenie w jego przestrzeń [Skibińska 2015: 52].

Nowoczesna szkoła powinna zaspokajać potrzeby edukacyjne podopiecznych oraz oczekiwania społeczne pokładane w tym zakresie. Wiele dyskusji toczy się na temat konieczności zmian, potrzeby odejścia od industrialnego modelu edukacji i nowego spojrzenia na ucznia. Z jednej strony uczeń XXI w. jawi

się jako wielozadaniowiec, medialny technologiczny specjalista lubiący działać i rozwiązywać praktyczne problemy. Z drugiej strony rysowany jest obraz bezkrytycznego odbiorcy mediów o nieustalonej hierarchii wartości, działającego szybko, niepotrafiącego obyć się bez smartfona, Facebooka i Google'a, funkcjonującego na pograniczu realnej i wirtualnej rzeczywistości, nieposiadającego zbyt zaawansowanej wiedzy, za to korzystającego z wiedzy zbiorowej usytuowanej w internetowej sieci społecznej.

Nauczyciele również różnią się w swoich opiniach. Jedni boją się technologicznego zaawansowania swoich uczniów i konfrontacji z nimi, inni dostrzegają i próbują wykorzystać oraz rozwijać ich potencjał. Pozostali z tęsknotą wspominają uczniów znających swoje szkolne prawa i obowiązki oraz przyjmujących bezwarunkowy i niezaprzeczalny nauczycielski autorytet [Skibińska 2015: 56]. Należy podkreślić, że aplikacje mobilne wykorzystywane na lekcjach czy zajęciach mają być jedynie narzędziem w procesie edukacyjnym, nie zaś celem samym w sobie.

Aplikacje mobilne – narzędzie dobrze wykorzystane?

„Nowoczesna dydaktyka wymaga szerokiego stosowania technologii informacyjnych. Jednak, aby osiągnąć jeszcze lepsze efekty, należy sięgać do motywacji uczącego się. [...] Wprowadzenie nowych technologii do szkół bez wątplenia zwiększa aktywność uczniów i wzbudza zainteresowanie, lecz niestety często samymi środkami, a nie informacjami uzyskanymi za ich pomocą. Aktywność uczniów rośnie, gdy nauczyciel zdoła zainteresować uczniów tematem lekcji (a nie środkiem dydaktycznym), a środek dydaktyczny umiejętnie wykorzysta do efektywnego przeprowadzenia lekcji” [Kamińska 2015: 156–157].

E. Baron-Polańczyk stwierdza, że 66 % nauczycieli stara się wypełnić rolę głównego animatora procesu kształcenia i realizować główne założenia reformy edukacyjnej związanej z budowaniem społeczeństwa informacyjnego [Baron-Polańczyk 2014: 198].

Jednym ze sposobów zrównoważenia edukacji tradycyjnej i nowoczesnej jest wykorzystywanie w równym stopniu cyfrowych i analogowych środków dydaktycznych. Najlepszym sposobem wykorzystania form multimedialnych okazał się taki, gdzie zastosowano wiele różnych środków dydaktycznych, w tym również media. Należy pamiętać jednak o określonej kolejności, tak aby w jednym toku lekcyjnym uczniowie mieli okazję samodzielnie przeprowadzić doświadczenie realne i być aktywnymi odkrywcami. Nie jest natomiast dużo bardziej efektywne od nauczania tradycyjnego zastosowanie samych tylko mediów, bez użycia środków realnych. Użycie środków dydaktycznych dostępnych w internecie jest szczególnie przydatne jako sposób ilustracji zagadnień lub urządzeń, z którymi uczeń spotyka się na co dzień [Kamińska 2015: 162–163].

Profesjonalnie wykorzystane aplikacje mobilne mogą stać się doskonałym środkiem dydaktycznym wspomagającym tradycyjne formy nauczania. Osoba zajmująca się przygotowaniem aplikacji edukacyjnych powinna uwzględnić kilka znaczących czynników, m.in. cele programu, warunki, w jakich będzie wykorzystywany, osoby nauczane, treści nauczania oraz możliwości, jakimi dysponuje szkoła. Dobór treści powinien być dostosowany do możliwości intelektualnych uczących się. Przy projektowaniu programów i aplikacji dydaktycznych powinny obowiązywać następujące zasady: różnorodności, wizualizacji zagadnień, wartościowania poprzez rozwijanie i stymulowanie działań twórczych, uwzględnienia elementu zabawowego [Bartosiewicz 2015: 293].

Media dydaktyczne, w tym również aplikacje mobilne, odgrywają bardzo ważną rolę nie tylko w procesach edukacyjnych, stały się także środowiskiem wychowawczym mającym wpływ na rozwijanie zainteresowań i postaw dziecka. Głębokie zmiany, jakie współcześnie się dokonują w związku z rozwojem mediów i multimediów, oznaczają coś więcej niż tylko przewrót czy przekształcenia techniczne. Współczesne media przyczyniają się do bardzo korzystnych zmian na polu edukacyjnym i wychowawczym. Prezentowane za pomocą mediów treści zapewniają odbiorcom możliwość orientacji we współczesnym świecie, przyspieszają zmiany w zakresie edukacji, uwrażliwiają na kulturę i ułatwiają tworzenie więzi społecznych [Nowicka 2015: 477].

Aplikacje mobilne mogą służyć do tworzenia quizów, testów, ankiet uzupełnianych w tym samym czasie przez wszystkich uczniów w klasie. Uczniowie mogą tworzyć swoje avatary, komiksy, krzyżówki, łamigłówki związane z tematyką zajęć. Jedną z aplikacji można wykorzystać jako pracę podsumowującą wszystkich uczestników zajęć, dodających w tym samym czasie treści związane z powtarzanym materiałem.

Młodzi ludzie są sprawni technologicznie, potrafią obsługiwać narzędzia technologii komunikacyjno-informacyjnej, jednak nie do końca radzą sobie z umiejętnością krytycznego myślenia wobec dostępnych zasobów cyfrowych. Co gorsza, nie dokonują oceny lub oceniają powierzchownie jakość, wiarygodność i przydatność pozyskanych materiałów [Skibińska 2015: 58]. Właśnie dlatego nauczyciel, który będzie niejako przewodnikiem po cyberświecie jest niezbędny.

W 2013 r. Instytut Badań Edukacyjnych opublikował raport dotyczący m.in. kompetencji nauczycieli w zakresie wykorzystywania technologii informacyjnych i komunikowania się online z uczniami. Okazało się, że 87% nauczycieli wykorzystuje nowoczesne technologie w nauczaniu. Najczęściej są wykorzystywane portale informacyjne, rzadziej media społecznościowe czy inne zasoby sieci [IBE 2013: 42]. Największym problemem czy wyzwaniem w regularnym wykorzystywaniu aplikacji w nauczaniu jest stały dostęp do sieci i szybkość

łącza internetowego. Gry edukacyjne czy aplikacje mobile zyskują dopiero na popularności i z pewnością należałoby zwiększyć wiedzę i kompetencje nauczycieli w tym zakresie.

Podsumowanie

D. Tapscott napisał, że „dzisiaj liczy się nie to, co wiemy, ale to, czego możemy się nauczyć. Znaczący to, że edukacja pokolenia sieci musi przebiegać w inny sposób niż edukacja pokolenia wyżu demograficznego. [...] Dzisiaj świat wkroczył w erę informacji i znacznie przyspieszył [...]. Zdolność uczenia się nowych rzeczy jest coraz ważniejsza, żyjemy przecież w świecie, w którym z zawrotną prędkością musimy przetwarzać napływające informacje. Studenci, a możemy powiedzieć, że już uczniowie będą musieli się nauczyć kreatywności, opanować umiejętność krytycznego myślenia i wyrobić sobie zdolność współpracy. Młodzi ludzie muszą nauczyć się poszerzać swoją wiedzę, wykraczając poza ramy swoich lokalnych społeczności, dzięki czemu nauczą się odpowiedzialności i staną się globalnymi obywatelami, którzy wiele wnoszą do coraz bardziej skomplikowanej gospodarki naszego świata” [Tapscott 2010: 225–226].

Wykorzystywanie nie tylko aplikacji mobilnych, ale także nowoczesnych technologii w ogóle, jest wyzwaniem dla nauczycieli, wychowawców i rodziców. Dzieci, jeżeli nawet nie potrafią sprawnie czytać i pisać, potrafią posługiwać się mediami, używać programów odpowiednich dla umiejętności wynikających z aktualnego poziomu ich rozwoju. Współczesne dzieci odbierają świat mediów jako całkowicie naturalny. Te zdolności powodują, że media i multimedia, także te mobilne, stają się wręcz niezbędnym składnikiem przestrzeni edukacyjno-wychowawczej młodzieży. Wartość i użyteczność mediów zależy w głównej mierze od tego, w jakim kierunku tkwiące w mediach możliwości wychowawczego i edukacyjnego oddziaływania będą spożytkowane w rodzinie, szkole oraz z jakim efektem dla dziecka. Przebieg i efektywność tego procesu zależy w ogromnym stopniu od rodziców i nauczycieli odpowiedzialnych za racjonalne korzystanie z mediów przez dzieci [Nowicka 2015: 485].

Literatura

- Baron-Polańczyk E. (2014), *Motywy stosowania ICT w praktyce zawodowej nauczycieli (doniesienie z badań)*, „Przegląd Pedagogiczny” nr 2.
- Bartosiewicz M., Gulińska H. (2015), *Rola mobilnych technologii w nauczaniu chemii* [w:] *Edukacja a nowe technologie w kulturze, informacji, komunikacji*, red. D. Siemieniecka D, Toruń.
- IBE (2013), *Kompetencje cyfrowe gimnazjalistów. Wyniki międzynarodowego badania kompetencji komputerowych i informacyjnych ICILS 2013*, Warszawa.
- Kamińska A. (2015), *Czy nowe technologie w szkole zastąpią metody tradycyjne?* [w:] *Edukacja a nowe technologie w kulturze, informacji, komunikacji*, red. D. Siemieniecka, Toruń.

- Kandzia J. (2012), *Internet w życiu młodego pokolenia – dobrodziejstwo czy zagrożenie* [w:] *Cyberprzestrzeń i edukacja*, red. T. Lewowicki, B. Siemieniecki, Toruń.
- Nowicka E. (2015), *Edukacja medialna w kształceniu wczesnoszkolnym* [w:] *Edukacja a nowe technologie w kulturze, informacji, komunikacji*, red. D. Siemieniecka, Toruń.
- Skibińska M. (2015), *Czy pokolenia cyfrowe potrzebują edukacji informacyjnej?* [w:] *Edukacja a nowe technologie w kulturze, informacji, komunikacji*, red. D. Siemieniecka, Toruń.
- Tapscott D. (2010), *Cyfrowa dorosłość. Jak pokolenie sieci zmienia nasz świat*, Warszawa.
- Wasylewicz M. (2012), *Komunikowanie się pokolenia sieci – szansą czy zagrożeniem relacji interpersonalnych* [w:] *Cyberprzestrzeń i edukacja*, red. T. Lewowicki, B. Siemieniecki, Toruń.